

### **Burgerinitiatief Jeruzalem kapel, 27 januari 2010**

Het gaat vanavond om een burgerinitiatief van het Dagelijks Bestuur van het Historisch Platform Gouda, een verzamelvergadering van bestuurlijke vertegenwoordigers van de Goudse cultuurhistorische verenigingen, instellingen, clubs en stichtingen. Het betreft de restauratie en het gebruik van Jeruzalemkapel-complex

### **De vraag aan de raad**

Onze vraag aan de raad is drieledig:

1. Pas het huidige restauratieplan van de Jeruzalemkapel zo aan dat het unieke middeleeuwse karakter van het oorspronkelijke gebouw en het graf van de stichter in de kapel zichtbaar zijn
2. Garandeer de publieke toegankelijkheid van de oorspronkelijke kapelruimte met het stichtersgraf
3. Bestem het kapelcomplex voor algemene zaken van stadsbelang: het culturele leven in de stad, toename van toerisme, expositie van de Goudse librije, hoger onderwijs en maak daarbij optimaal gebruik van het cultuurhistorische vrijwilligerslegioen

### **Waarom en waarom nu?**

U vraagt zich af:

- waarom een burgerinitiatief? en U zult zien dat de actuele vragen niet meer op een andere wijze bespreekbaar zijn.
- waarom "nog bij de oude raad", dat lijkt toch ongewenst, en U zult vaststellen dat het om urgent algemeen niet-politiek stadsbelang gaat.
- is grote urgentie aanwezig? en het zal blijken dat er vóór maart beslist moet worden.
- is het een relevante zaak voor een gemeente in zware tijden? en ook dat zal blijken.
- als U wellicht nog roept dat alles toch politiek is? in dat geval hoop ik dat U er dan bij de verkiezingen op bij- of afgerekend wordt....

### **De ondersteuning**

Dit burgerinitiatief op het ongunstigste moment van het jaar, in de kerstvakantietijd, telde binnen twee weken toch meer dan 600 ondertekenaars.

Leeftijdverdeling van de geldige onderschrijvers toont: 1/6 onder de veertig, 1/3 veertig tot zestig, 1/3 zestig tot zeventig 1/6 boven de zeventig. Zeer divers van achtergrond en werk maar verenigd door een manifeste interesse in het welvaren van de stad.

### **De urgentie**

De Jeruzalemkapel is al ruim 30 jaar wisselend actief in restauratie! Het Platform, trekker van het burgerinitiatief, is er het hele afgelopen jaar 2009 zeer toegewijd, geduldig en nauw bij betrokken. We constateren dat het proces van besluitvorming en uitvoering nu zó vast zit dat de restauratie volgens een jarenoud plan dreigt te geschieden en een voor het stedelijke welzijn ongewenste en op korte termijn onomkeerbare kant op gaat. Ingrijpen is dus zeer urgent!

### **De relevantie**

In de restauratie van de Jeruzalemkapel zit al heel veel gemeenschapsgeld.

Dat dreigt nu geen algemeen en openbaar gemeenschapsproduct meer op te gaan leveren.

U, de gemeenteraad, zult hierover willen debatteren en in wijsheid en tempo sturen. Dat mag van U verwacht worden.

### **De unieke kapel**

Het betreft de Jeruzalemkapel uit 1500, op het laatst van Gouda's bloei, klassiek gevormd op model van het Heilig Graf in Jeruzalem met een rechthoekig koor met altaar en daaraan

vast, refererend aan de apostelen, een twaalfhoekige toonkamer voor een model van het Heilig Graf. Deze kapel is de enig overgebleven Jeruzalemkapel in Nederland, waarvan de structuur nog grotendeels herkenbaar is, en is dus uniek en van grote historische waarde. Hij werd gesticht door pastoor Raet, een Jeruzalemvaarder, voor de Goudse broeders van het Jeruzalemgilde. Raet werd later in de kapel bij het altaar begraven onder een rijk geornamenteerde zerk. De kapel werd na de Reformatie leeg gemaakt en met een scheiding in het gebouw gebruikt als kantoor en werkplaats voor de aalmoezeniers, de armenzorg. Het graf verdween onder de vloer. In de 18<sup>e</sup> eeuw werd het rechthoekig deel van de kapel verbouwd met een huisgevel er voor, mogelijk tot vergaderruimte. Ruim een eeuw later vond hier een modernisering en verbouwing tot woning voor een schoolhoofd plaats. De oorspronkelijke kapel met het graf van de stichter is de meest bijzondere, unieke fase en is trouwens door de vroege beschrijvingen het beste gedocumenteerd. Zo een monument verdient al erkenning vanwege zijn bijzondere geschiedenis. Maar grote delen van het gebouwencomplex zijn inwendig ondanks verbouwingen ook zo bijzonder gebleven en van zo een schoonheid dat “de kapel” alleen daarom al zichtbaar, publiekstoegankelijk en dienstbaar voor de stad Gouda gemaakt moet worden.

### **Het algemeen belang**

De Jeruzalemkapel is één van de drie werkelijk unieke monumenten van Gouda, de andere zijn het stadhuis op de markt en de Sint Jan met de Goudse glazen. Deze laatste twee zijn al (inter)nationaal bekende topmonumenten, geliefd bij de Gouwenaars en toeristische trekkers van formaat. De kapel nog niet!

Gouda als toeristentrekker probeert te concurreren met Hollandse steden als Delft, Leiden, Haarlem, Dordrecht. Het toerisme is een bekende snel groeiende bron van werk en inkomsten voor de stad. Toename van het aantal topmonumentale attracties kon wel eens mogelijk maken dat toeristen meer dan één dag in de stad gaan doorbrengen. De Jeruzalemkapel moet om cultuurhistorische redenen maar ook hierom absoluut zo gerestaureerd worden dat het tot Gouda's unieke monumententrio gerekend wordt. De kapel zal dan wel op alle dagen van de week, ook in de weekeinden, open moeten zijn. Gouda stijgt dan in de ranglijst van Hollandse historische steden. Buurten met attractieve gerestaureerde publiekstoegankelijke monumenten leveren trouwens ook goed lopende winkels en horeca en al spoedig ook hogere WOZ inkomsten op.

### **De waarde van de kapel voor de stad**

De Jeruzalemkapel, op juiste wijze gerestaureerd en opengesteld als één van Gouda's topmonumenten, kan door zijn centrale plek in het mooiste en oudste deel van de binnenstad voor Gouda een spilfunctie vervullen: een bezoekwaardig monument, daarnaast ook opvang- en informatiepunt op alle dagen van de week met ruime openingstijden (dankzij Gouda's vrijwilligers) en uitgangspunt voor stadsexcursies tijdens de weekendsluiting van de VVV. We weten dat de stedelijke financiën steeds zorgelijker worden. Gemeentelijke subsidies voor leuke ideeën, evenementen, culturele manifestaties zullen schaarser worden. Alleen reële investeringen met duidelijke winstverwachting zullen nog een kans maken. En de bijdragen van gemotiveerde vrijwilligers in het draaiend houden van de culturele stad worden waardevoller dan ooit! De Jeruzalemkapel kan daar een voorbeeld van zijn!

### **Van 2006 tot 2009**

Wat is er vóór 2009 gebeurd? In 2006 besluit cultuurwethouder Keulen de 30 jaar lange restauratiemisère af te sluiten. Hij vraagt advies aan B A M, Historische vereniging 'die Goude' en Historisch Platform Gouda. Ons plan voor BORG (Behoud, Onderhoud en Rationeel Gebruik) van de kapel gaat dan helaas voor twee jaar van tafel tijdens de uiteindelijk vruchteloze discussie over een mega-fusiegebouw voor muziekschool en werkschuit naast de kapel. Intussen wordt wel het graf van de stichter, pastor Raet, ontdekt onder de vloer van de “huiskamer”, in de oorspronkelijke kapel. En ook laat minister Plasterk de nota Modernisering Monumentenzorg verschijnen: o.a. staat daar in dat restauratieplannen op zinvolle gebruiksplannen dienen te berusten.

### **Bevestiging van monumentale waarde**

Het Platform blijft intussen bezig met de kapel en ik nodig in januari 2009 bevriende specialisten van de rijksdienst monumentenzorg uit voor bezoek à *titre personnel*. Zij bevestigen wat we al dachten: de kapel is méér dan een twaalfhoekig kamertje waar recent zomaar een stuk middeleeuws dak vanaf gesloopt is. Hij komt pas historisch en bouwkundig tot zijn recht als de oorspronkelijke kapelruimte vanaf de muur bij het graf van Raet tot en met het twaalfhoekig deel weer open is. De ongedocumenteerde gebruiksfase in de 19<sup>e</sup> eeuw mag daar wel voor wijken. Die scheiding in de kapel moet verdwijnen! Dan komt het schitterende beeld van de slanke zuilen in de overgang naar de twaalfhoek met het stergewelf tevoorschijn. Het kan makkelijk, want het betreft verwijdering van niet-dragend metselwerk, de verdieping kan als balkon gehandhaafd worden en de zuilen op de overgang van de kapelhelften zijn nog intact.

### **Januari 2009**

Gelukkig besluit wethouder Keulen dan in januari 2009 de beoogde gebruikers volgens het plan uit 2006 (Archief, Bibliotheek en Platform) weer bijeen te roepen onder leiding van Cultuur & Havenkwartier en met hulp van een uitstekende bouwbegeleider vanuit Vastgoed. In hoog tempo en grote eensgezindheid komt er een programma van eisen voor zinvol en passend gebruik: publieke openstelling van het middeleeuwse monument met toeristische voorlichting en begeleiding, tentoonstelling van de Goudse Librije, huisvesting van "Waterwolf"-project van Haagse Hogeschool + BAM, divers gebruik van de kapelruimte voor allerlei publieke presentaties, en multifunctioneel gebruik op zolder. De hele kapelruimte op de begane grond dient dan wel open te zijn. Het Platform biedt de hele week rond vrijwilligersinzet voor het baliewerk ter waarde van ±60000 euro, Bibliotheek en Archief zullen huur betalen. Afgezien van een huursubsidie wil de gemeente liever niet in de kosten bijdragen.

Financieel is de zaak eind april nog niet helemaal rond, maar Vastgoed nodigt alvast een bekende restauratiearchitect uit om te kijken naar de mogelijkheid van de "open kapel". Die is enthousiast en maakt een schetsplan dat de open kapel, het graf van Raet, en tekenen van alle interessante verbouwingsfasen recht doet.

### **Het schetsplan uit mei 2009 blijft liggen**

Het blijkt dan dat monumentenzorg liever de zekerheid aanhoudt van een jaren geleden (vóór de ontdekking van het graf van Raet) goedgekeurd plan en pas in actie wil komen als de wethouder aandringt. Revisie van plannen kost immers tijd en moeite. Ik bezoek de wethouders Menkveld en Keulen in juni om hen informeel van de stagnatie op de hoogte te brengen en constateer enthousiasme, maar zorg over de financiën. Bibliotheek en Archief kunnen niet méér ophoesten, dus gaan andere variaties dan de geprefereerde gebruikers en hun maatschappelijk verantwoorde plannen getoetst worden.

### **Het overleg in oktober**

Wegens de voortdurende impasse vraag ik in oktober opnieuw belet en spreek met de heren Keulen, Menkveld en Janssen, die weer hun voorkeur uitspreken voor de "open kapel" en de plannen van de "beoogde gebruikers" uit april/mei, maar de financiële problemen nog niet opgelost zien.

Ze realiseren zich dat de inbreng van vrijwilligers (ter waarde van meer dan een halve ton) vervalt als de plannen veranderen en de kapel in hokjes verdeeld blijft en gedeeltelijk als kantoor verhuurd wordt (of –laatste nieuws- tijdelijk noodlokaal voor de Casimirschool of administratieve ruimte voor het archief). De gemeentelijke planvarianties zijn als een krabbenmand, als het ene plan stijgt, trekt het een ander neer.

### **Eindelijk de commissie ARK**

Toch kiest Vastgoed steeds duidelijker voor het open-kapel-plan. In december mag dit concept "oriënterend" door Vastgoed bij de commissie ARK gepresenteerd worden.

De commissie blijkt matig geïnteresseerd in het unieke karakter van de oorspronkelijke kapel en laat zich negatief uit. 'Er is toch geen brede gemeentelijke steun voor het open-kapelplan? Waarom zou je dan de 9 en 5 jaar geleden voorgelegde plannen veranderen?' 'De restauratie moet nu hoe dan ook maar eens afgesloten worden. Het graf van Raet kan wel weer onder de kamervloer, je doet gewoon alsof de kapel ooit alleen de twaalfhoekige ruimte was'..... en wie weet gaat een volgende generatie nog iets met de hele kapel doen!

### **Laatste kans**

In het Platform is de mogelijkheid van een burgerinitiatief al in september besproken en als ultimatum refugium goedgekeurd. Ik breng het nu onvermijdelijk afhaken van het vrijwilligerslegioen bij de gemeente nog eens ter sprake en noem een burgerinitiatief om de impasse te doorbreken met een uitspraak van de gemeenteraad, maar krijg geen respons. Het Platform met zijn vrijwilligers kan opzouten!

**Dus sta ik hier voor U, namens een brede vertegenwoordiging van de bevolking. Het betreft:**

- grote urgentie
- géén politieke kwestie
- alleen algemeen stadsbelang
- de juiste restauratie voor het middeleeuws monument
- een unieke cultuurhistorische toeristische trekker er bij
- een verstandige investering in financieel krappe tijden
- vechten voor algemene publiekstoegankelijkheid bij zóveel al bestede publieke gelden
- gebruik van de enthousiaste en kostbare vrijwilligers uit Gouda's bevolking.

**Ik hoop dat U het belang hiervan inziet. Neem Uw verantwoordelijkheid voor dit unieke monument. Beslis in wijsheid en tempo.**

**Wij, de Gouwenaars, wachten massaal op Uw oordeel.**

In de **bijlagen** bij deze tekst vindt U de schriftelijke steun van enige hoog gerespecteerde lokaal uitstekend geïnformeerde experts (Prof. Dr. K. Goudriaan, Dr. N.D.B. Habermehl, Dr. P.W.F. Brinkman, Drs. J.H. Kompagnie, Menno Meijer) en de chronologische plattegronden van het kapelcomplex.